

УДК 027.54(477-25)НБУВ:378.4]:021.6(477)
DOI: 10.31866/2616-7654.10.2022.269467

**ВЗАЄМОДІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
ІЗ ЗАКЛАДАМИ
ВИЩОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ**

*Оксана Клименко,
кандидатка історичних наук, доцентка,
завідувачка відділу наукових видань
Інституту бібліотекознавства
Національної бібліотеки України імені
В. І. Вернадського,
(Київ, Україна)
e-mail: klimenko_oz@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4821-8503*

*Олена Сокур,
кандидатка наук із соціальних комунікацій,
завідувачка відділу науково-методичної роботи
Інституту бібліотекознавства
Національної бібліотеки України імені
В. І. Вернадського,
(Київ, Україна)
e-mail: sokuro@ukr.net
ORCID: 0000-0001-9861-3283*

Одним із найважливіших напрямів модернізації всієї бібліотечно-інформаційної сфери країни є налагодження тісної взаємодії вітчизняних бібліотек із закладами вищої освіти.

Метою статті є розкриття основних тенденцій та напрямів співпраці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з вітчизняними і закордонними закладами вищої освіти.

Методологічну основу статті сформував комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження. Використано принцип єдності взаємозв'язку із сучасними умовами; нормативний та альтернативний підходи; методи аналізу, джерелознавчого пошуку, когнітивний, структурно-функціональний, описовий, синтезу.

Наукова новизна полягає в аргументуванні диверсифікаційної взаємодії НБУВ та ЗВО як інвазивного процесу у найближчому майбутньому за такими векторами: зміна стратегії практики та програм стажування; участь НБУВ у конкурсах студентських наукових робіт; якісна модифікація у сфері підвищення кваліфікації (НБУВ як база для викладачів профільних ЗВО і навпаки – профільні ЗВО як база для фахівців НБУВ) та ін.

Висновки. Вплив глобалізації та динамічної інформаційної технологізації суспільства вимагає прискорення інтеграційних процесів, модернізації розбудови структури і якісної стратегії взаємодії між ринками освітніх послуг та праці, тому: 1) потрібно швидкими темпами розвивати оптимальні форми взаємодії на партнерських засадах між профільними ЗВО та НБУВ, 2) інтенсифікувати процеси комунікації через збагачення методів взаємодії, урізноманітнення платформ (форуми, зустрічі, круглі столи тощо), 3) раціонально поширювати найкращий досвід як вітчизняної співдії, так і закордонної. Взаємодія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із закладами вищої освіти конструктивно розвивається у таких апробованих напрямках, як міжнародне співробітництво, співпраця, партнерство, інтеграція, координація та кооперація. Міжнародне співробітництво НБУВ із закордонними ЗВО реалізовується через традиційний документообмін, спільну організацію та активну участь у наукових конференціях, членство у редакційних колегіях періодичних фахових видань. Перспективним напрямом розвитку інформаційного сервісу є партнерська взаємодія НБУВ із бібліотеками провідних вітчизняних ЗВО.

Ключові слова: заклади вищої освіти; інтеграція; Київський національний університет культури і мистецтв; Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; освіта; партнерство; проект; співпраця; співробітництво

ВСТУП

У сучасних умовах політичної, соціально-економічної та інноваційної перебудови України здійснюється і важливий процес модернізації всієї бібліотечно-інформаційної сфери країни. Одним із найважливіших напрямів цих перетворень є налагодження тісної взаємодії вітчизняних бібліотек із закладами вищої освіти (далі ЗВО). Нагальне питання сьогодення – визначення продуктивних форм їхньої взаємодії, що сприятиме удосконаленню освітнього процесу у цих ЗВО з урахуванням потреб практичної діяльності, встановлення змісту освіти, який відповідатиме найважливішим потребам галузі, і головне – ще на етапі підготовки майбутніх фахівців уже здійснюватиметься інтеграція освіти, наукової діяльності та виробництва.

Уявлення про функції наукових бібліотек, їхнє місце у науковій, освітній, культурній та інформаційній інфраструктурі останнім часом зазнали суттєвих змін, враховуючи невідворотну диджиталізацію усіх сфер буття українського соціуму та побудову соціально орієнтованого суспільства із прозорою демократією, імплементацію міжнародних стандартів і втілення європейських цінностей. *Провідними завданнями* наукових бібліотек нині є забезпечення вільного та необмеженого доступу до актуального вітчизняного і світового інформаційного простору, збереження, опрацювання та введення у суспільний обіг вже накопичених джерел через повсюдне запровадження інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій розширення асортименту цифрових продуктів і електронних сервісів, медіатизацію діяльності, розгортання інституту репутації. Сьогодні, враховуючи новітні інформаційні потреби користувачів, бібліотекарі мають виконувати функції інформаційних фахівців-навігаторів із високим рівнем цифрової грамотності у динамічно зростаючих потоках інформації, а бібліотека – повноцінно функціонувати як багатопрофільний інформаційний центр 24/7.

У світовій практиці склалися і успішно реалізуються різноманітні форми взаємодії, що розрізняються залежно від цілей, характеру відносин, ступеня самостійності учасників тощо. Така співпраця дає суттєві переваги, зокрема, збагачує можливості для ефективнішого використання потенціалу усіх учасників, що істотно сприяє поліпшенню якості та розширенню асортименту продуктів і послуг, активному упровадженню і дійовому використанню інновацій, значному зростанню економічної вигоди, швидкій передачі передового практичного досвіду, широкій популяризації культурних надбань тощо.

Ключовими чинниками трансформаційної взаємодії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ) із закладами вищої освіти, на наше переконання, є:

- дивергентне партнерство, яке втілюється у продуктивному вирішенні виникаючих питань, насамперед через залучення потенціалу провідних фахівців суб'єктів взаємодії;
- розвиток плідної співпраці сприяє інтелектуалізації та професіоналізації студентів ЗВО через організацію доступу до НБУВ як практичної бази, так і ресурсної;

– безперервне зміцнення системних зв'язків слугує збагаченню і вдосконаленню провідних напрямів діяльності суб'єктів взаємодії;

– робота над реалізацією спільних проектів створює сприятливі умови для покращення іміджу НБУВ як сучасного наукового центру доступу до інформаційних ресурсів та ключового інтегруючого складника національного науково-освітньо-культурного простору (Клименко & Сокур, 2020).

Для успішної взаємодії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із закладами вищої освіти базовими є такі цінності, як загальна консолідуюча спрямованість корпоративних інтересів залучених учасників:

- законність;
- відкритість і публічність;
- орієнтація на ділову комунікацію та продуктивне взаєморозуміння;
- цілеспрямована підтримка взаємної зацікавленості та відповідальності;
- добровільність і рівність учасників (Клименко, 2016).

Мета статті – розкриття основних тенденцій та напрямів співпраці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з вітчизняними і закордонними закладами вищої освіти.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічну основу статті сформував комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження. Принцип єдності взаємозв'язку із сучасними умовами дозволив представити конструктивну взаємодію Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із закордонними та вітчизняними закладами вищої освіти у сучасних умовах політичної, соціально-економічної та інноваційної перебудови України.

Застосування нормативного підходу дозволило аргументувати, що в епоху глобалізації, прискорення інтеграційних процесів та розбудови форм і методів взаємодії між ринками освітніх послуг і праці потрібно розвивати оптимальні форми взаємодії на партнерських засадах між профільними ЗВО та НБУВ, поживавити процеси комунікації, створивши різноманітні платформи (форуми, зустрічі, круглі столи тощо), поширювати найкращий досвід як вітчизняної взаємодії, так і закордонної.

Використання альтернативного підходу до диверсифікаційної взаємодії НБУВ та ЗВО дозволило характеризувати цей процес у найближчому майбутньому як інвазивний за такими векторами: зміна стратегій практики та програм стажування; участь НБУВ у конкурсах студентських наукових робіт; якісна модифікація у сфері підвищення кваліфікації (НБУВ як база для викладачів профільних ЗВО і навпаки – профільні ЗВО як база для фахівців НБУВ) та ін. Завдяки методу аналізу обґрунтовано та розкрито напрями діяльності Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, у яких реалізовується диверсифікаційна взаємодія НБУВ із ЗВО: наукова, бібліотечно-інформаційна та довідково-бібліографічного обслуговування, соціокультурна, культурно-освітня, адукаційна (або просвітня), видавнича.

Структурно-функціональний метод використано для виокремлення провідних завдань наукових бібліотек і оптимальних функцій бібліотекарів сьогодні в умовах модернізації всієї бібліотечно-інформаційної сфери України. Використання когнітивного методу дозволило репрезентувати базові цінності та ключові чинники трансформаційної взаємодії НБУВ із ЗВО.

Застосування описового методу сприяло формулюванню особливостей апробованих напрямів взаємодії НБУВ із закладами вищої освіти. Завдяки методу синтезу отримано висновки з узагальненого масиву достовірної наукової інформації, які відображають основні результати здійсненого дослідження основних тенденцій та напрямів плідної співпраці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з вітчизняними і закордонними закладами вищої освіти.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ

Теоретико-методологічні засади дослідження бібліотечної взаємодії базуються на ґрунтовних наукових розробках авторитетних вітчизняних бібліотекознавців. Зокрема, проблему зміни філософії бібліотек – від володіння до доступу – представлено розробками С. Гарагулі, І. Давидової, К. Лобузної, О. Мар'їної, Т. Новальської, Г. Шемаєвої та іншими. Організація інформаційно-комунікаційної взаємодії у бібліотечно-інформаційній сфері, регіональні стратегії, методи і форми організації співробітництва бібліотек із застосуванням нових технологій розглядалися Т. Вилегжаниною, О. Воскобойніковою-Гузевою, О. Клименко, Т. Колесніковою, І. Лобановською, В. Попиком, О. Сокур та іншими теоретиками і практиками бібліотечної справи.

Форми міжбібліотечної взаємодії та інтегрування бібліотечних ресурсів і сервісів детально проаналізовано І. Лобановською (Лобановська, 2014). Різновиди співпраці бібліотек України в умовах перетворень, що виникають під впливом вимог часу і розвитку інформаційних технологій у бібліотечно-інформаційній сфері, представлено О. Клименко (2016). Дослідницею визначено особливості та роль співпраці у процесі реалізації головних завдань бібліотек у формуванні національного інформаційного простору. Дисертаційна робота О. Сокур присвячена дослідженню питання ефективної взаємодії бібліотек наукових установ Національної академії наук України у контексті оцінки стану, тенденцій та перспектив процесів формування бібліотечно-інформаційних ресурсів задля інтеграції вітчизняного наукового інформаційного простору у світовий (Сокур, 2019). Дисертація С. Шемаєва розкриває багатоаспектність взаємодії у комунікаційному просторі України бібліотек, музеїв та архівів (Шемаєв, 2016). Т. Новальська окреслила основні напрями співпраці Київського національного університету культури і мистецтв та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (Новальська, 2020).

Колективну монографію провідних фахівців Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського присвячено дослідженню сучасних тенденцій, інновацій та перспектив в інформаційно-комунікаційній діяльності українських бібліотек в умовах розвитку інформаційного суспільства та формування суспільства знань (*Інформаційно-комунікаційна діяльність*, 2017, с. 167). Представлено зарубіжний і вітчизняний досвід інтенсифікації процесів інтеграції наукових бібліотек із закладами науки, освіти та культури у науково-комунікаційному просторі України.

Теоретичні та практичні питання сучасних трансформаційних процесів у галузі бібліотечно-інформаційної сфери проаналізовано у монографії, яка була підготовлена фахівцями Науково-технічної бібліотеки Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна спільно з науковцями Харківської державної академії культури (*Університетська бібліотека*, 2016). Встановлено, що численні факти експериментування бібліотек закладів вищої освіти з широкими можливостями новітніх інформаційно-комунікаційних технологій доз-

воляють не тільки створювати новий освітньо-науковий простір, але й забезпечують генерацію, вилучення, підготовку і транспортування інформації та знань.

Взаємодія є важливим чинником інтеграції та консолідації культурної спадщини у глобалізованому світі, яка ґрунтується на концептуальних засадах розбудови світової інфраструктури е-науки (e-science). В академічному виданні «Словник української мови» термін «взаємодія» трактується як взаємний зв'язок між ким-, чим-небудь у дії (*Словник української мови*, 2012, с. 183).

У бібліотекознавстві та інших суміжних науках існує багато варіантів визначення терміна «взаємодія», кожен з яких акцентує увагу на певних складових, що відображає дискусійність у системі понять цілої сфери діяльності. На нашу думку, окремі дефініції є досить чіткими й адекватними, хоча певні моменти можуть викликати питання, адже номінально окреслюють лише загальні характеристики самого поняття «взаємодія», яке досить складно піддається дефінуванню.

Отже, в основі сучасної бібліотечної взаємодії лежить безпосередня та опосередкована комунікація, яка є складовою фахової діяльності, тобто встановлення результативних і продуктивних інформаційно-комунікаційних зв'язків, результатом яких є формування єдиного національного інформаційного простору та інтеграція його у світовий (Сокур, 2019).

Враховуючи багатоаспектність поняття «взаємодія», вважаємо, що взаємодія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського з вітчизняними і закордонними закладами вищої освіти – це тісно пов'язаний із розвитком наукових досліджень інвазивний процес, що безперервно диверсифікує та підвищує свою реагентність завдяки кардинальній активізації партнерської співпраці, у тому числі змінами стратегій у питаннях стажування, залучення фахівців НБУВ до проведення конкурсів студентських наукових робіт, якісній модифікації взаємного підвищення кваліфікації, організації спільних наукових форумів, участі у роботі редакційних колегій фахових періодичних видань.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Взаємодія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із закладами вищої освіти конструктивно розвивається у кількох напрямках, зокрема: міжнародне співробітництво, співпраця, партнерство, інтеграція, координація та кооперація, що результується у реалізації провідної місії книгозбірні національного рівня – збереження культурного надбання українського народу, надання доступу до соціально-значущої інформації – і позитивно впливає на створення привабливого іміджу головної наукової бібліотеки країни в умовах інформаційної технологізації суспільства.

Традиційною, апробованою десятиріччями формою взаємодії НБУВ із закордонними ЗВО є міжнародне співробітництво, зокрема, документообмін. Так, *науково-теоретичний та практичний журнал «Бібліотечний вісник»* (започатковано 1993 р.), засновником якого є Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, за міжнародним книгообміном надходить до бібліотек Каліфорнійського університету (США), Софійського університету святого Климента Охридського (Болгарія) та Ягеллонського університету (Республіка Польща). Результатом плідної взаємодії НБУВ із вітчизняними ЗВО стали тематичні випуски цього часопису: «Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету

імені В. Н. Каразіна: минуле – сучасне – майбутнє» (№ 3, 2013) та «Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – 125» (№ 3, 2020). Зазначимо, фактично у кожному номері публікуються матеріали з історії та практичної діяльності бібліотек вітчизняних ЗВО.

Перспективним напрямом розвитку інформаційного сервісу є партнерська взаємодія НБУВ із бібліотеками провідних вітчизняних ЗВО, зокрема, Науковою бібліотекою ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Науково-технічною бібліотекою ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Науковою бібліотекою Національного університету «Кієво-Могилянська академія» тощо, які є надійними багаторічними партнерами.

З 1998 р. за ініціативи НБУВ та Інституту проблем реєстрації інформації Національної академії наук України виконується корпоративний проєкт «Національна електронна бібліотека України» за участю Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, Харківської державної академії дизайну і мистецтв, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Київського національного університету будівництва і архітектури, Національного університету фізичного виховання і спорту України та інших вітчизняних ЗВО.

Учасники проєкту *Український реферативний журнал (далі УРЖ) «Джерело»* (започатковано 1995 р.) активно поповнюють інформаційний масив Реферативної бази даних (далі РБД) «Україніка наукова» (започатковано 1998 р.) своїми виданнями, надсилаючи до НБУВ не тільки поточну, а й ретроспективну інформацію. Плідна співпраця відбувається з бібліотеками таких ЗВО: Житомирський педагогічний університет, Львівський національний університет імені Івана Франка, Міжрегіональна академія управління персоналом, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний університет «Львівська політехніка», Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Одеський політехнічний університет, Приазовський державний технічний університет, Українська інженерно-педагогічна академія, Харківська академія дизайну і мистецтв, Харківський гуманітарний університет, Харківський національний університет радіоелектроніки та інші. Усього на сторінках УРЖ «Джерело» та РБД «Україніка наукова» відображається близько 500 назв наукових періодичних і продовжуваних видань провідних закладів вищої освіти України.

Диверсифікаційна взаємодія НБУВ із ЗВО, окрім видавничої, реалізується в інших напрямках діяльності, зокрема:

– наукова – відбуваються спільні науково-комунікаційні заходи (конференції, семінари, круглі столи та інших). До прикладу, Київський університет імені Бориса Грінченка з 2018 р. є співорганізатором Бібліотекознавчих студій, присвячених пам'яті професора М. С. Слободяника, які щорічно проводяться Інститутом бібліотекознавства НБУВ; викладачі вітчизняних ЗВО є членами спеціалізованої вченої ради Д 26.165.01 по захисту докторських і кандидатських дисертацій, яка функціонує на базі НБУВ;

– культурно-освітня – згідно з угодою про співпрацю НБУВ є базою практики для студентів профільних ЗВО м. Києва (Київський національний університет культури і мистецтв, Київський університет імені Бориса Грінченка та інші);

студенти-філологи на регулярній основі допомагають бібліотеці в опрацюванні фондів;

- з *адукаційною* метою фахівці НБУВ регулярно проводять практичні і лекційні заняття (групові та індивідуальні);
- у рамках *бібліотечно-інформаційного* та *довідково-бібліографічного обслуговування* відбуваються групові та індивідуальні консультації студентів і аспірантів (з опанування навичками користування послугами, сервісами та фондами НБУВ);
- активна *соціокультурна діяльність* НБУВ спрямована на популяризацію знань (Дні ознайомлення для студентів профільних факультетів. екскурсії, кіноперегляди, інтелектуальні квести тощо).

Зазначимо, багатомірність внутрішніх і зовнішніх комунікаційних зв'язків значною мірою залежить від внеску конкретних співробітників, їхньої персональної зацікавленості у плідних результатах, і саме це стимулює розвиток як конкретного закладу вищої освіти, так і цілої галузі. Так, понад півстоліття плідна співпраця об'єднує НБУВ та Київський національний університет культури і мистецтв (КНУКіМ) у навчально-методичній, науково-дослідній, науково-організаційній і практичній діяльності, що сприяє продуктивності та авторитетності цієї взаємодії.

Упродовж багатьох років свій досвід та знання студентам КНУКіМ передавали і передають співробітники НБУВ, які, вже маючи досвід бібліотечної роботи, співпрацювали і співпрацюють з одним із провідних університетів країни. За твердженням Т. Новальської, таке плідне співробітництво позитивно впливає на організацію навчальної та методичної роботи кафедр і практичну складову навчальних дисциплін КНУКіМ (Новальська, 2020). Серед авторитетних учених, які зробили вагомий внесок у функціонування вітчизняної вищої бібліотечно-інформаційної освіти, варто назвати Т. І. Ківшар, Г. І. Ковальчук, Т. Ю. Гранчак, Ю. М. Половинчак. Ефективною є співпраця між установами для проведення державної атестації бакалаврів і магістрів КНУКіМ. У різні роки Державну екзаменаційну комісію очолювали Л. А. Дубровіна, Т. В. Добко, Т. П. Павлуша, Г. І. Ковальчук, В. М. Горювий. Такі зустрічі фахівців під час іспитів, дискусії, обговорення сприяють розширенню взаємодії, плануванню шляхів подальшої співпраці між працівниками споріднених установ.

Плідним аспектом взаємодії НБУВ і КНУКіМ є науково-дослідна діяльність, зокрема участь у підготовці та атестації наукових кадрів, робота із членами спеціалізованих вчених рад установ, участь у редакційних колегіях фахових часописів, рецензуванні наукових праць, посібників, навчальних планів, робочих програм тощо. З 1996 по 2016 р. членкинею спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук у НБУВ та аналогічної ради у КНУКіМ була Т. І. Ківшар. У 2009–2012 рр. Г. І. Ковальчук була членкинею спеціалізованої вченої ради Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва. У 2007–2012 рр. Т. В. Новальська, докторка історичних наук, професорка, завідувачка кафедри інформаційних технологій КНУКіМ була членкинею спеціалізованої ради НБУВ.

Результативна співпраця інституцій відбувається і на рівні рецензування наукових студій та збірників наукових праць, навчальних посібників і монографій тощо. Рецензії на видання КНУКіМ надавали Т. В. Добко, Л. А. Дубровіна, Т. І. Ківшар, О. З. Клименко, Г. І. Ковальчук, Н. І. Любовець. Водночас професорки КНУКіМ

В. В. Бездрабко та Т. В. Новальська неодноразово виступали рецензентками наукових досліджень науковців НБУВ.

У різний час співробітники НБУВ працювали у складі редакційних колегій часописів ЗВО, зокрема, Т. І. Ківшар працювала у журналах «Вісник Київського національного університету культури і мистецтв» (серія «Історія») та «Питання культурології» (КНУКіМ); Т. Ю. Гранчак до 2021 р. (включно) очолювала редакційну колегію журналу «Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук» (КНУКіМ).

У рамках співпраці та міжнародного співробітництва членами наукових рад і редакційних колегій фахових періодичних та продовжуваних видань, які готує НБУВ (усі індексуються міжнародними базами даних), є викладачі закордонних та вітчизняних ЗВО.

Збірник наукових праць НБУВ «Рукописна та книжкова спадщина України» (започатковано 1993 р.) індексується у поважних наукометричних базах даних, насамперед у Web of Science, серед інших – Google Scholar, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Index Copernicus, Наукова періодика України, Україніка наукова, WorldCAT, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), Research Bible, Open Access Infrastructure for Research in Europe, Directory of International Research Journals, Scientific Indexing Services та International Institute of Organized Research (IIOR). Членами редакційної ради видання є знані вчені закордонних та вітчизняних ЗВО (Університет Миколая Коперніка в Торуні (Республіка Польща), Кембриджський університет, Ноттінгемський університет (Велика Британія), Київський національний університет культури і мистецтв і Національний університет «Львівська політехніка»).

Організаційна діяльність – це ще один із напрямів співпраці НБУВ із закладами вищої освіти. Обмін науковими ідеями, практичним досвідом і здобутками, безпосередня та опосередкована професійна комунікація відбуваються під час організації та проведення наукових, науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, що проходять на базі НБУВ та ЗВО. Викладачі, науковці, практики, студенти, аспіранти беруть активну участь, яка результується в ефективному формуванні ієрархії зразків та цільових програм. Для прикладу, активними учасниками традиційної щорічної Міжнародної наукової конференції НБУВ «Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями», яка у 2021 р. була проведена у змішаній формі, були працівники Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія», Наукової бібліотеки НПУ імені М. П. Драгоманова, Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету, бібліотеки Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, представники закордонних (Каліфорнійський університет у Лос-Анджелесі (США) і Єврейський університет в Єрусалимі (Держава Ізраїль)) та вітчизняних закладів вищої освіти (Київський національний університет культури і мистецтв, Київський університет імені Бориса Грінченка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв та ін.).

Тобто сьогодні Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – це сучасний центр інтелектуального доступу до інформаційних ресурсів, чільна мета діяльності якої – розбудова сегментів високотехнологічного суспільства знань, оптимальної інтеграції України у світовий науково-інформаційний та культурний простір, яка реалізується завдяки розвитку всіх потенційних можливостей

диверсифікаційної взаємодії із закордонними та вітчизняними закладами вищої освіти через міжнародне співробітництво, співпрацю, партнерство, інтеграцію, координацію та кооперацію (Клименко & Сокур, 2020).

Отже, проведений аналіз обґрунтував, що в епоху глобалізації, прискорення інтеграційних процесів та розбудови форм і методів взаємодії між ринками освітніх послуг і праці потрібно розвивати оптимальні форми взаємодії на партнерських засадах між профільними ЗВО та НБУВ, поживити процеси комунікації, створивши різноманітні платформи (форуми, зустрічі, круглі столи тощо), поширювати найкращий досвід як вітчизняної взаємодії, так і закордонної.

У найближчому майбутньому диверсифікаційна взаємодія НБУВ із ЗВО в умовах експансивної інформаційної технологізації суспільства розвиватиметься як інвазивний процес за такими векторами: зміна стратегій практики та програм стажування; участь НБУВ у конкурсах студентських наукових робіт; якісна модифікація у сфері підвищення кваліфікації (НБУВ як база для викладачів профільних ЗВО і навпаки – профільні ЗВО як база для фахівців НБУВ) та ін.

Прогнозованою нами найпродуктивнішою моделлю взаємодії НБУВ із профільними ЗВО має стати започаткування на постійній основі *програм стажування*, коли бібліотека бере на стажування студентів старших курсів профільних ЗВО і готує під свої вимоги спеціалістів, які набувають практичних навичок, проходять процес адаптації, знайомляться з корпоративною культурою тощо. До прикладу, пріоритет у працевлаштуванні надається найкращим випускникам, і у подальшому бібліотеці не потрібно витрачати кошти на навчання спеціалістів усім виробничим процесам. Це вигідно обом сторонам, адже цей вид партнерства насамперед задовольняє бібліотечні потреби у висококваліфікованих фахівцях, а також впливає на підвищення рівня практичної підготовки студентів у цілому. Для подальшого розвитку такої взаємодії необхідно внести це питання до стратегій НБУВ і профільних ЗВО.

Дійовими можуть стати *програми студентських конкурсів* від бібліотеки, що дасть можливість виявити та підтримати найобдарованіших студентів, стимулювати їхню зацікавленість науково-дослідною роботою або креативність і самостійність у вирішенні конкретних практичних ситуацій, з якими вони будуть стикатися у майбутньому.

Доцільно тісніше співпрацювати і у сфері *підвищення кваліфікації* викладачів профільних ЗВО на базі НБУВ. Враховуючи загальноосвітову тенденцію «освіта упродовж життя», швидке старіння фахових навичок, на нашу думку, ця модель партнерства має вплинути на усунення дисбалансу на ринку праці між попитом і пропозицією фахівців, коли знання і навички студентів-випускників не відповідають вимогам практики. У цьому аспекті актуалізується питання розгортання діяльності профільних ЗВО як бази підвищення кваліфікації для працівників НБУВ. У рамках дуальної освіти варто запропонувати проведення спільних наукових заходів як онлайн, так і у змішаній формі: печатки викладачами ЗВО для працівників бібліотеки та воркшопи, майстер-класи, флешмоби фахівцями НБУВ для студентів, магістрантів, аспірантів, викладачів.

Іншими дійовими моделями взаємодії НБУВ із профільними ЗВО має стати розбудова *системи екскурсій* до книгозбірні студентів із першого курсу навчання; *підготовка підручників*, практичних посібників та іншої навчальної літератури

у колаборації викладачів ЗВО та провідних фахівців НБУВ; підтримка *спільних досліджень*, підготовка *дипломних робіт* на базі НБУВ тощо.

ВИСНОВКИ

Вплив глобалізації та динамічної інформаційної технологізації суспільства вимагає прискорення інтеграційних процесів, модернізації розбудови структури і якісної стратегії взаємодії між ринками освітніх послуг і праці, тому: 1) потрібно швидкими темпами розвивати оптимальні форми взаємодії на партнерських засадах між профільними ЗВО та НБУВ, 2) інтенсифікувати процеси комунікації через збагачення методів взаємодії, урізноманітнення платформ (форуми, зустрічі, круглі столи тощо), 3) раціонально поширювати найкращий досвід як вітчизняної співдії, так і закордонної.

Взаємодія Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із закладами вищої освіти конструктивно розвивається у таких апробованих напрямках, як міжнародне співробітництво, співпраця, партнерство, інтеграція, координація та кооперація. Міжнародне співробітництво НБУВ із закордонними ЗВО реалізовується через традиційний документообмін, спільну організацію та активну участь у наукових конференціях, членство у редакційних колегіях періодичних фахових видань. Перспективним напрямом розвитку інформаційного сервісу є партнерська взаємодія НБУВ із бібліотеками провідних вітчизняних ЗВО.

В умовах експансивної інформаційної технологізації суспільства диверсифікаційна взаємодія НБУВ із ЗВО розвиватиметься як інвазивний процес за такими векторами: зміна стратегій практики та програм стажування; участь НБУВ у курсах студентських наукових робіт; якісна модифікація у сфері підвищення кваліфікації та ін.

Перспективи подальших досліджень питання взаємодії ЗВО і бібліотек полягають у вивченні та запровадженні кращого зарубіжного досвіду формування партнерських відносин, їхніх форм і методів роботи. У зв'язку з цим виникає також необхідність теоретичного осмислення та розробки підходів до управління такою взаємодією. Саме цей аспект може бути тематикою подальших досліджень у сфері формування взаємовигідних партнерських відносин між закладами вищої освіти та вітчизняними бібліотеками.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань : монографія / О. М. Василенко, Т. В. Добко, Н. Я. Зайченко, Н. Ю. Каліберда, О. Г. Кириленко, О. З. Клименко, Т. М. Коваль, Л. А. Литвинова, К. В. Лобузін, Н. Ф. Самохіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. 410 с.
- Клименко О. Різновиди співпраці українських бібліотек в інформаційному суспільстві. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 44. С. 7–19.
- Клименко О., Сокур О. Взаємодія бібліотек Національної академії наук України з вітчизняними вищими навчальними закладами. *Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій* : матеріали наук.-практ. інтер-

- нет-конф., (Ужгород, 15–19 черв. 2020 р.) / Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т», Наук. б-ка. Ужгород, 2020. С. 75–81.
- Лобановська І. Взаємодія освітянських бібліотек України у формуванні інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу: організаційний аспект. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 9. С. 16–19.
- Новальська Т. Основні напрями співробітництва Київського національного університету культури і мистецтв та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Життя в науці. Студії на пошану Любові Дубровіної* / Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; відп. ред. О. Онищенко ; упоряд.: О. Боляк, Г. Боряк, Н. Зубкова, Г. Папакін, О. Степченко, Н. Шип. Київ : НБУВ, 2020. С. 181–191. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003837> (дата звернення: 25.11.2022).
- Словник української мови : в 20 т. / НАН України, Укр. мовно-інформ. фонд ; голов. наук. ред. В. М. Русанівський. Київ : Наук. думка, 2012. Т. 2 : В – Відсріблитися / уклад.: Л. Л. Шевченко та ін. 975 с. (Словники України).
- Сокур О. Л. Взаємодія бібліотек наукових установ Національної академії наук України у формуванні вітчизняного наукового інформаційного простору: науково-організаційне забезпечення : дис... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.03 / Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 297 с.
- Університетська бібліотека: нова сфера інформаційної взаємодії : монографія / за заг. ред. В. О. Ільганаєвої, Т. О. Колесникової ; Дніпропетров. нац. ун-т залізн. трансп. ім. акад. деміка В. Лазаряна. Дніпропетровськ, 2016. 202 с.
- Шемаєв С. О. Взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій. : 27.00.03 / Харків. держ. акад. культури. Харків, 2016. 20 с.

REFERENCES

- Vasylenko, O. M., Dobko, T. V., Zaichenko, N. Ya., Kaliberda, N. Yu., Kyrylenko, O. H., Klymenko, O. Z., Koval, T. M., Lytvynova, L. A., Lobuzina, K. V., & Samokhina, N. F. (2017). *Informatsiino-komunikatsiina diialnist naukovykh bibliotek v umovakh rozvytku suspilstva znan [Information and communication activities of scientific libraries in the context of the development of the knowledge society]* [Monograph]. Vernadsky National Library of Ukraine [in Ukrainian].
- Klymenko, O. (2016). Riznovydy spivpratsi ukrainskykh bibliotek v informatsiinomu suspilstvi [Types of cooperation of Ukrainian libraries in the information society]. *Academic Papers of the Vernadsky National Library of Ukraine*, 44, 7–19 [in Ukrainian].
- Klymenko, O., & Sokur, O. (2020, June 15–19). Vzaiemodiia bibliotek Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy z vitchyznianymy vyshchymy navchalnymy zakladamy [Interaction of libraries of the National Academy of Sciences of Ukraine with domestic higher educational institutions]. In *Suchasni zavdannia ta priorityety diialnosti bibliotek vyshchyykh navchalnykh zakladiv: shliakh innovatsii [Modern tasks and priorities of the activities of libraries of higher educational institutions: the path of innovation]*, Proceedings of the Scientific and Practical Internet Conference (pp. 75–81), Uzhhorod, Ukraine. Scientific Library of Uzhhorod National University [in Ukrainian].
- Lobanovska, I. (2014). Vzaiemodiia osvitiyanskykh bibliotek Ukrainy u formuvanni intehrovanoho haluzevoho informatsiinoho resursu: orhanizatsiinyi aspekt [Interaction of educational libraries of Ukraine in the formation of an integrated industry information resource: organizational aspect]. *Bulletin of the Book Chamber*, 9, 16–19 [in Ukrainian].
- Novalska, T. (2020). Osnovni napriamy spivrobitnytstva Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv ta Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [The main directions of cooperation between the Kyiv National University of Culture and Arts and

- the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine]. In O. Onyshchenko (Ed.), *Zhyttia v nauksi. Studii na poshanu Liubovi Dubrovinoi [Life in science. Studios in honor of Lyubov Dubrovina]* (O. Boliak, H. Boriak, N. Zubkova, H. Papakin, O. Stepchenko & N. Shyp, Comps.; pp. 181–191). Vernadsky National Library of Ukraine. <http://irbis-nbu.gov.ua/everlib/item/er-0003837> [in Ukrainian].
- Shevchenko, L. L., Tomilenko, L. M., Chumak, V. V., Shevchenko, I. V., Bilonozhenko, V. M., Vynnyk, V. O., Taranenko, O. O., Menko, L. M., Milchenko, O. S., Pohribna, O. O., & Vynnyk, V. O. (Comps.). (2012). *Slovník ukraínskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]* (V. M. Rusanivskiy, Ed; Vol. 2: V – Vidsriblytysia). Naukova dumka [in Ukrainian].
- Sokur, O. L. (2019). *Vzaiemodiia bibliotek naukovykh ustanov Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy u formuvanni vitchyznianoho naukovoho informatsiinoho prostoru: naukovo-orhanizatsiine zabezpechennia [Interaction of libraries of scientific institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine in the formation of the national scientific information space: scientific and organizational support]* [PhD Dissertation, Vernadsky National Library of Ukraine] [in Ukrainian].
- Ilhanaieva, V. O., & Kolesnykova, T. O. (Eds.) (2016). *Universytetska biblioteka: nova sfera informatsiinoi vzaiemodii [University library: a new field of information interaction]* [Monograph]. Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan [in Ukrainian].
- Shemaiev S. O. (2016). *Vzaiemodiia bibliotek, muzeiv, arkhiviv u komunikatsiinomu prostori Ukrainy [Interaction of libraries, museums, archives in the communication space of Ukraine]* [Abstract of PhD Dissertation, Kharkiv State Academy of Culture] [in Ukrainian].

UDC 027.54(477-25)НБҮВ:378.4]:021.6(477)

Oksana Klymenko,
PhD (History), Associate Professor,
Head of the Department of Science Publications
Institute of Library Science
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: klimenko_oz@ukr.net
ORCID: 0000-0003-4821-8503

Olena Sokur,
PhD (Social Communications)
Head of the Department Of Scientific
And Methodical Affairs,
Institute of Library Science
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: sokuro@ukr.net
ORCID: 0000-0001-9861-3283

INTERACTION OF THE NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE NAMED AFTER V. I. VERNADSKYI WITH HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE CONTEXT OF INFORMATION TECHNOLOGY

One of the most important areas of modernization of the entire library and information sphere of the country is the establishment of close interaction of domestic libraries with higher education institutions.

The aim of the article is to disclose the main trends and directions of fruitful cooperation of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine with domestic and foreign institutions of higher education.

The methodological basis of the article was formed by a complex of general scientific and special methods of scientific research. The principle of unity of interconnection with modern conditions is used; normative and alternative approaches; methods of analysis, source search, cognitive, structural-functional, descriptive, synthesis.

The scientific novelty is to argue the diversification interaction of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine with domestic and foreign institutions of higher education as an invasive process in the near future by the following vectors: change of practice strategies and internship programs; V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine participation in competitions of student scientific works; Qualitative modification in the field of advanced training (V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine as a base for teachers of profile higher education institutions and vice versa profile higher education institutions – base for V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine specialists) and others.

Conclusions. The impact of globalization and dynamic information technology of society requires acceleration of integration processes, modernization of structure and qualitative strategy of interaction between the educational services market and the labor market, so 1) it is necessary to develop optimal forms of interaction on partnerships between profile higher education institutions and V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine at a rapid rate Communications through the enrichment of interaction methods, diversification of platforms (forums, meetings, round tables, etc.), 3) rationally spread the best experience of both domestic interaction and foreign. The interaction of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine with higher education institutions is constructively developed in such tested areas as international cooperation, cooperation, partnership, integration, coordination and cooperation. International cooperation of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine with foreign higher education institutions is implemented through traditional document exchange, joint organization and active participation in scientific conferences, membership in the editorial boards of periods of professional publications. The promising direction of development of information service is the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine partner interaction with the libraries of leading domestic higher education institutions.

Keywords: higher education institutions; integration; Kyiv National University of Culture and Arts; V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine; education; partnership; project; cooperation; collaboration

Стаття надійшла до редакції 04.09.2022 р.